

Οι ΤΠΕ στα Προγράμματα Σπουδών των Παιδαγωγικών Τμημάτων Νηπιαγωγών

Θ. Μπράτιτσης

Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, bratitsis@uowm.gr

Περίληψη

Στις πρόσφατες εξαγγελίες του ΥΠΔΒΜΘ, κεντρικός άξονας της εκπαίδευσης φαίνεται να είναι η πληροφορική και εν γένει οι ΤΠΕ. Με την πιλοτική εφαρμογή σε 800 σχολεία της χώρας, γίνεται προσπάθεια να ενισχυθεί η παρουσία της πληροφορικής και των ΤΠΕ, στην Πρωτοβάθμια εκπαίδευση, με απώτερο στόχο την «ίδρυση» του νέου, Ψηφιακού Σχολείου. Θεμελιώδη ρόλο στο σχεδιασμό του νέου σχολείου έχει και πάλι ο ενεργός εκπαιδευτικός, ειδικότερα στις μικρότερες τάξεις, όπου η παιδαγωγική κατάρτιση έχει καίρια σημασία. Στο πλαίσιο αυτό, στην παρούσα εργασία γίνεται μια καταγραφή της υπάρχουσας κατάστασης, αναφορικά με τη θέση που κατέχουν οι ΤΠΕ στα προγράμματα σπουδών (προπτυχιακά και μεταπτυχιακά) των Παιδαγωγικών Τμημάτων Νηπιαγωγών της χώρας. Μελετώνται τα προσφερόμενα μαθήματα και η αμεσότητα της σχέσης τους με το πραγματικό έργο που καλούνται να φέρουν εις πέρας οι εκπαιδευτικοί, λαμβάνοντας υπόψη ότι τα μαθήματα απευθύνονται σε όλες τις ειδικότητες εκπαιδευτικών, αλλά κατά κύριο λόγο σε νηπιαγωγούς.

Λέξεις κλειδιά: ΤΠΕ, ΜΠΣ, Νηπιαγωγοί.

1. Εισαγωγή

Η ραγδαία ανάπτυξη των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών (ΤΠΕ) τα τελευταία χρόνια, οδηγεί σε μια νέα πραγματικότητα σε όλους τους τομείς της ζωής. Η εκπαιδευτική διαδικασία, προσαρμοζόμενη πάντα στα εκάστοτε κοινωνικά δεδομένα, αφουγκράζεται τις σύγχρονες απαιτήσεις μόρφωσης και κατάρτισης, αλλά και τις σημαντικές εξελίξεις της αγοράς εργασίας. Έτσι γίνεται εδώ και αρκετά χρόνια προσπάθεια αξιοποίησης των ΤΠΕ στη σχολική καθημερινότητα, σε όλα τα στάδια του εκπαιδευτικού συστήματος, επιφέροντας αντίστοιχες αλλαγές.

Σε αυτό το πλαίσιο και ακολουθώντας τις σύγχρονες παιδαγωγικές προσεγγίσεις, ο εκπαιδευτικός από ειδικός, κάτοχος και μεταδότης της γνώσης, αποκτά έναν περισσότερο καθοδηγητικό και συμβουλευτικό ρόλο. Παράλληλα ο μαθητής λειτουργεί ως ερευνητής, αναζητώντας την πληροφορία μέσω των ΤΠΕ, καθοδηγούμενος από του εκπαιδευτικό, καλλιεργώντας δεξιότητες και κατακτώντας γνώσεις. Η αλληλεπιδραστικότητα που χαρακτηρίζει τις ΤΠΕ, προσφέρει στο μαθητή τη δυνατότητα να συμμετέχει από κοινού με το δάσκαλο στο σχεδιασμό των μαθησιακών δραστηριοτήτων και να εκφράζει ελεύθερα τις αντιλήψεις και τα συναισθήματά του. Παράλληλα, με τον τρόπο αυτό ενισχύεται η επικοινωνία μεταξύ των μελών της τάξης, στα πλαίσια μιας τάσης για ισότιμη σχέση, αλληλεπίδραση και ανατροφοδότηση {Ζωγόπουλος, 2001}.

Η αέναη προσαρμογή του εκπαιδευτικού συστήματος στα κοινωνικά δεδομένα αφορά όλες της βαθμίδες εκπαίδευσης. Κατά συνέπεια η αξιοποίηση των ΤΠΕ για τη βελτίωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας αποτελεί ζητούμενο και για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Άλλωστε, σύμφωνα με έρευνα του δικτύου Ευριδική (<http://www.eurydice.org/>), οι ΤΠΕ αποτελούν μέρος του προγράμματος σπουδών στην Πρωτοβάθμια εκπαίδευση σχεδόν παντού στην Ευρώπη (ΠΚτΠ, 2006).

Στο πλαίσιο αυτό, ο εκπαιδευτικός της Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης πρέπει να είναι σωστά εκπαιδευμένος για να μπορέσει να ανταποκριθεί στο ρόλο που καλείται να επιτελέσει, μέσα στο σύγχρονο, ψηφιακό σχολείο. Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να εξετάσει τη θέση που κατέχουν οι ΤΠΕ στα προγράμματα σπουδών των Τμημάτων Νηπιαγωγών των Ελληνικών ΑΕΙ, τόσο σε προπτυχιακό, όσο και σε μεταπτυχιακό επίπεδο. Στόχος είναι η μελέτη του βαθμού ετοιμότητας του εν δυνάμει εκπαιδευτικού να ανταπεξέλθει στις απαιτήσεις της Κοινωνίας της Πληροφορίας. Η εργασία εστιάζει στα τμήματα Νηπιαγωγών, αφού αφορούν σε μια ιδιαίτερη και ευαίσθητη ηλικιακή ομάδα, η εκπαίδευση της οποίας έχει θεμελιώδη σημασία. Η εργασία δομείται ως εξής: αρχικά εξετάζονται πτυχές της υπάρχουσας κατάστασης, αναφορικά με την ένταξη των ΤΠΕ στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση. Στη συνέχεια παρατίθενται τα αποτελέσματα από τη διεξαχθείσα έρευνα για το περιεχόμενο των προγραμμάτων σπουδών, προπτυχιακού και μεταπτυχιακού επιπέδου, των τμημάτων προσχολικής αγωγής. Τέλος, η εργασία ολοκληρώνεται με μια καταληκτική συζήτηση, στην οποία σχολιάζονται τα αποτελέσματα της έρευνας.

2. Οι ΤΠΕ στην Πρωτοβάθμια εκπαίδευση

Είναι γενικά αποδεκτό ότι η χρήση των ΤΠΕ σε συνδυασμό με την εισαγωγή μεθόδων ενεργητικής μάθησης, προάγει την ανακαλυπτική μάθηση, αναδεικνύοντας την ανάπτυξη εσωτερικών κινήτρων μάθησης και παράλληλα εισάγει περισσότερες και πιο ευέλικτες διαδικασίες στη διδασκαλία του κάθε γνωστικού αντικειμένου στο σχολείο (Ράπτης & Ράπτη, 2004). Παρόλα αυτά παρατηρείται μια υστέρηση στην αξιοποίηση των ΤΠΕ, ειδικότερα στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση (ΚτΠ, 2006; Μπράτισης, 2010). Αυτό οφείλεται σε διάφορους λόγους, που έχουν καταγραφεί βιβλιογραφικά. Ένας σημαντικός λόγος είναι ο φόβος ή η ανασφάλεια που αισθάνονται οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί (Μπράτισης, 2010), αλλά και οι διευθυντές των σχολείων που αποτρέπουν τη χρήση των σχολικών εργαστηρίων (ΠΚτΠ, 2006). Στις περιπτώσεις αυτές, η σωστή κατάρτιση επιλύει το πρόβλημα, κάτι που άλλωστε φαίνεται από την «απαίτηση» πολλών διευθυντών σχολικών μονάδων να έχουν πιστοποιημένες γνώσεις σχετικά με τις ΤΠΕ οι εκπαιδευτικοί, πριν τους «επιτραπεί» να χρησιμοποιήσουν το σχολικό εργαστήριο (ΠΚτΠ, 2006). Επιπλέον, η σωστή κατάρτιση-ενημέρωση δρα καταλυτικά στην ορθή διαμόρφωση στάσεων των εκπαιδευτικών, ιδιαιτέρως των νηπιαγωγών απέναντι στην εκπαιδευτική αξιοποίηση των ΤΠΕ, οι οποίες πολλές φορές ποικίλουν από τη θεώρηση του υπολογιστή ως εργαλείο για τους ενήλικες μόνο έως τη θεώρηση ότι έχουν αξία μόνο για την αξιολόγηση της εξέλιξης των μικρών μαθητών (Ζαράνης & Οικονομίδης, 2005).

Είναι όμως διεθνώς αποδεκτή η σημασία της απόκτησης ψηφιακών γνώσεων και δεξιοτήτων από τους εκπαιδευτικούς, κατά τη διάρκεια των βασικών τους σπουδών. Για το λόγο αυτό, προτείνονται αρκετά όργανα μέτρησης της αποδοτικότητας των εκπαιδευτικών στην αξιοποίηση των ΤΠΕ, σε χώρες όπως οι ΗΠΑ (ISTE, 2000), το Ηνωμένο Βασίλειο (BECTA, 2003) και η Αυστραλία (DEST, 2001). Ομοίως, έρευνες σε διεθνές επίπεδο υπονοούν ή αναφέρουν άμεσα ότι οι εκπαιδευτικοί πρέπει να είναι κατάλληλα καταρτισμένοι για την αξιοποίηση των ΤΠΕ στην πράξη (π.χ. IEA 2003; NCREL 2003; Norris et al, 2002 όπως αναφέρονται στο Watson et al, 2004). Άλλωστε, σημαντικό μέρος του προγράμματος σπουδών των εκπαιδευτικών στα πανεπιστήμια χωρών όπως η Σουηδία (60 διδακτικές μονάδες), αφορά σε μαθήματα Γενικής Παιδείας, ανάμεσα στα οποία είναι και οι ΤΠΕ (Kallós, 2003)

Σύμφωνα με τον Brand (1998), *“αν οι μαθητές προετοιμάζονται για μια τεχνολογικά αναπτυσσόμενη κοινωνία, πρέπει να διδάσκονται από εκπαιδευτικούς με τις κατάλληλες γνώσεις και αυτοεκτίμηση. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μόνο μέσω της κατάλληλης εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών”*. Ομοίως, οι Adelsberger et al (2002) προτείνουν ως βέλτιστη προσέγγιση για την ενθάρρυνση της χρήσης των ΤΠΕ στην τάξη, την ενίσχυση των αντίστοιχων γνώσεων και δεξιοτήτων των εκπαιδευτικών, μέσω κατάλληλης εκπαίδευσης. Εκπαιδευοντας μελλοντικούς εκπαιδευτικούς στον τομέα αυτό, προσδοκάται η εφαρμογή αυτών που έμαθαν στις μελλοντικές τάξεις (Collis, 1996). Για το λόγο αυτό, μαθήματα σχετικά με τις ΤΠΕ, όπως *ψηφιακός εγγραμματισμός, βασικές δεξιότητες στους υπολογιστές και εκπαιδευτική τεχνολογία*, σταδιακά έγιναν υποχρεωτικά στα προγράμματα σπουδών παιδαγωγικών τμημάτων πανεπιστημίων, στις περισσότερες χώρες (Yildirim et al, 2003). Άλλωστε, σχετική μελέτη της UNESCO καταδεικνύει την αναγκαιότητα για εκπαίδευση των εκπαιδευτικών στα ζητήματα αυτά (Khan, 2008).

Παρ' όλα αυτά η ένταξη αυτόνομων μαθημάτων πληροφορικής στα προγράμματα σπουδών δεν είναι πάντα η ενδεδειγμένη λύση. Είναι αναγκαία η πλαισιοποίηση των μαθημάτων πληροφορικής υπό το πρίσμα της εκπαιδευτικής αξιοποίησης των ΤΠΕ σε διάφορα γνωστικά αντικείμενα του σχολείου και να εκπαιδευτούν οι μελλοντικοί εκπαιδευτικοί πάνω σε αυτό (Davenport, 1995).

Η πρώτη ολοκληρωμένη πρόταση που περιελάμβανε την ένταξη και εισαγωγή των ΤΠΕ και στην Πρωτοβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα, ήταν το Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών (ΕΠΠΣ), που σχεδιάστηκε από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (ΠΙ) το 1997. Σύμφωνα με το ΕΠΠΣ, στον τομέα της πληροφορικής, οι μαθητές που ολοκληρώνουν την Πρωτοβάθμια εκπαίδευση πρέπει να είναι σε θέση «να περιγράφουν τα βασικά στοιχεία της αρχιτεκτονικής των υπολογιστών, να μπορούν να εξηγούν με απλά λόγια τη χρησιμότητά των συσκευών, να τις ενεργοποιούν και να τις χρησιμοποιούν, να χρησιμοποιούν λογισμικό γενικής χρήσης, για όλες τις βασικές εργασίες μέσω υπολογιστή (επεξεργασία κειμένου -εικόνας, πλοήγηση -επικοινωνία στο διαδίκτυο, αναζήτηση πληροφοριών, κλπ), να αντιλαμβάνονται τον υπολογιστή και τις περιφερειακές του συσκευές ως ένα ενιαίο σύστημα» (ΕΠΠΣ, 1997).

Με την εξέλιξή του το 2003, το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος

Σπουδών (ΔΕΠΠΣ) ,καθορίζεται ως «σκοπός της εισαγωγής της Πληροφορικής στο Νηπιαγωγείο και το Δημοτικό Σχολείο να εξοικειωθούν οι μαθητές με τις βασικές λειτουργίες του υπολογιστή και να έλθουν σε μια πρώτη επαφή με διάφορες χρήσεις του ως εποπτικού μέσου διδασκαλίας, ως γνωστικού-διερευνητικού εργαλείου και ως εργαλείου επικοινωνίας και αναζήτησης πληροφοριών, στο πλαίσιο των καθημερινών σχολικών του δραστηριοτήτων, με τη χρήση κατάλληλου λογισμικού και ιδιαίτερα ανοιχτού λογισμικού διερευνητικής μάθησης» (ΔΕΠΠΣ, 2003).

Για τα υλοποιηθεί στην πράξη ο σχεδιασμός που προτείνεται, πρέπει ο εκπαιδευτικός να είναι τεχνολογικά ενημερωμένος. Ο τελευταίος, σύμφωνα με τον Beyon (1991) είναι αυτός που μπορεί να διακρίνει το μη ουδέτερο χαρακτήρα της τεχνολογίας και κατά συνέπεια, να μπορεί να αξιολογεί κριτικά τη χρησιμότητα και τη χρηστικότητα τους. Για να επιτευχθεί αυτό, απαιτείται υψηλού επιπέδου κατάρτιση του εκπαιδευτικού, ώστε να εξοικειωθεί και με τις μεθόδους διδασκαλίας με χρήση των ΤΠΕ, πέρα από τις παραδοσιακές διδακτικές προσεγγίσεις. Η θεμελιώδης κατάρτιση αυτού του τύπου μπορεί να προσφερθεί από τα Παιδαγωγικά Τμήματα της χώρας.

3. Προγράμματα σπουδών των ΠΤΝ στην Ελλάδα

Με αφορμή την αξία της σωστής κατάρτισης – ενημέρωσης των εκπαιδευτικών, ιδιαίτερα των νηπιαγωγών, για θέματα εκπαιδευτικής αξιοποίησης των ΤΠΕ, λαμβάνοντας υπόψη και το πρόσφατα ανακινημένο ζήτημα της ένταξης της Πληροφορικής στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, μέσω των εξαγγελιών για το Ψηφιακό Σχολείο, η παρούσα εργασία εξετάζει το πρόγραμμα σπουδών των Παιδαγωγικών Τμημάτων Νηπιαγωγών των ΑΕΙ της χώρας. Εξετάζονται τα αντίστοιχα μαθήματα τόσο στο προπτυχιακό επίπεδο, όπου απευθύνονται αμιγώς σε (μελλοντικούς) νηπιαγωγούς, όσο και σε μεταπτυχιακό επίπεδο, αφού η εμπειρία δείχνει ότι η πλειοψηφία των μεταπτυχιακών φοιτητών των τμημάτων αυτών αποτελείται από εκπαιδευτικούς της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, εν ενεργεία ή μη.

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε κατά τη διάρκεια του εαρινού εξαμήνου του ακαδημαϊκού έτους 2009-2010 για τα ΜΠΣ και κατά το τρέχον ακαδημαϊκό εξάμηνο για τα προπτυχιακά ΠΣ. Αρχικά μελετήθηκαν οι ιστότοποι των τμημάτων και στη συνέχεια υπήρξε άμεση επικοινωνία, σε όσες περιπτώσεις κρίθηκε αναγκαίο. Ακολούθως, κατηγοριοποιήθηκαν τα προσφερόμενα μαθήματα, ανάλογα με το περιεχόμενό τους, ώστε να διαπιστωθεί πόσο ολοκληρωμένη μπορεί να θεωρηθεί η κατάρτιση των εκκολαπτόμενων εκπαιδευτικών, σε ζητήματα εκπαιδευτικής αξιοποίησης των ΤΠΕ.

3.1 Προσφερόμενα μαθήματα

Συνολικά υπάρχουν στην Ελλάδα εννέα (9) τμήματα Προσχολικής Αγωγής. Στον Πίνακα 1 αναφέρονται συγκεντρωτικά τα μαθήματα που προσφέρονται σε κάθε ένα από αυτά και σχετίζονται με τις ΤΠΕ ή την Πληροφορική και την εκπαίδευση.

Πίνακας 1: Μαθήματα Πληροφορικής – ΤΠΕ στα τμήματα Προσχολικής Αγωγής

Τμήμα	Μάθημα	Εξάμ.	Υποχρ.	Σύνολο Μαθημάτων
Τ.Ε.Α.Π.Η. Πανεπιστήμιο Αθηνών	Εισαγωγή στην πληροφορική	A	O	3
	Εισαγωγή στη χρήση των νέων τεχνολογιών στην εκπαίδευση	B	O	
	Αξιοποίηση των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών στην προσχολική εκπαίδευση	Z	O	
Τ.Ε.Π.Α.Ε.Σ. Πανεπιστήμιο Αιγαίου	Εισαγωγή στις εκπαιδευτικές εφαρμογές των Νέων Τεχνολογιών	Γ	N	4
	Χρήση βασικών εφαρμογών των Η/Υ I	Δ	N	
	Σχεδιασμός και ανάπτυξη δικτυακών εφαρμογών και υπηρεσιών των ΤΠΕ για την εκπαίδευση		N	
Τ.Ε.Ε.Π.Η. Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης	Χρήση βασικών εφαρμογών των Η/Υ II		O	4
	Αρχές της επιστήμης των υπολογιστών I	A	N	
	Αρχές της επιστήμης των υπολογιστών II	B/Γ	N	
	Πληροφορική στην Εκπαίδευση	Δ	O	
Π.Τ.Π.Ε. Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας	Πολυμέσα και δίκτυα στην προσχολική εκπαίδευση	Z	O	4
	Βασικές εφαρμογές Πληροφορικής στην Εκπαίδευση	A	N	
	Ψηφιακά μέσα: Ζητήματα σχεδιασμού, δημιουργίας, επεξεργασίας & παραγωγής	Δ	O	
	Μάθηση με τις ΤΠΕ	E	O	
Π.Τ.Ν. Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων	Εκπαιδευτικές εφαρμογές του διαδικτύου	H	O	4
	Πληροφορική και Εκπαίδευση – Νέες Τεχνολογίες	ΣΤ	N	
	Εισαγωγή Πληροφορική και Εκπαίδευση – Νέες Τεχνολογίες	B/Δ ΣΤ	O	
Τ.Ε.Π.Α.Ε. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσ/κης	Εκπ. προγράμματα με χρήση Η/Υ II	Z	O	3
	Εφαρμογές των νέων τεχνολογιών: Διδακτικά μέσα	A	N	
	Νέες Τεχνολογίες στην εκπαίδευση	E	N	
Τ.Ε.Ε.Α.Π.Η. Πανεπιστήμιο Πατρών	Εκπαιδευτικό λογισμικό για παιδιά	ΣΤ	O	8
	Εισαγωγή στις ΤΠΕ	A	N	
	Σύγχρονες εφαρμογές ΤΠΕ	Γ	O	
	ΤΠΕ στην εκπαίδευση	Δ	N	
	Παιδαγωγικές δραστηριότητες με (και για) Η/Υ στην πρώτη σχολική ηλικία	E	O	
	Εισαγωγή στην επιστήμη του ιστού	B	O	

	Διδακτική Πληροφορικής και των ΤΠΕ	ΣΤ	Ο	
	Οι ΤΠΕ στη διδασκαλία και τη μάθηση	Z	Ο	
	Σχεδιασμός και αξιολόγηση εκπαιδευτικού λογισμικού	H	Ο	
Π.Τ.Π.Ε. Πανεπιστήμιο Κρήτης	Πληροφορική στην εκπαίδευση I	B	N	4
	Πληροφορική στην εκπαίδευση III	Δ	Ο	
	Πληροφορική στην εκπαίδευση IV	E/Z	Ο	
	Εφαρμογές πολυμέσων στην εκπαίδευση	ΣΤ/Η	Ο	
Π.Τ.Ν. Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας	Αρχές Πληροφορικής	A	N	4
	Εφαρμογές της Πληροφορικής στην εκπαίδευση	Δ	N	
	Νέες Τεχνολογίες και Καλλιτεχνική Δημιουργία	E	Ο	
	Ανάπτυξη εκπαιδευτικού λογισμικού	H	Ο	

Από τα δεδομένα του Πίνακα 1 προκύπτει ότι 2 τμήματα προσφέρουν 3 μαθήματα τεχνολογίας, 1 τμήμα προσφέρει 8 μαθήματα τεχνολογίας και τα υπόλοιπα προσφέρουν 4 μαθήματα τεχνολογίας. Προσπαθώντας να κωδικοποιήσει κανείς τα προσφερόμενα μαθήματα με βάση το περιεχόμενό τους, μπορεί να καταλήξει στις ακόλουθες γενικές κατηγορίες: α) Μαθήματα γενικών γνώσεων Πληροφορικής, β) Εφαρμογές των ΤΠΕ στην εκπαίδευση, γ) Δημιουργία ψηφιακού υλικού, και δ) Εκπαιδευτικά λογισμικά.

Από τα 38 μαθήματα που αναφέρονται στον Πίνακα 1, 6 αφορούν βασικές γνώσεις Πληροφορικής. Στην κατηγορία «Εφαρμογές των ΤΠΕ στην εκπαίδευση» κατατάσσονται τα μισά μαθήματα (19 από τα 38). Τη δημιουργία ψηφιακού υλικού πραγματεύονται 5 μαθήματα, τα οποία προσφέρονται από 5 διαφορετικά τμήματα. Στην κατηγορία αυτή δε φαίνεται να προσφέρουν αυτοτελή μαθήματα τα τμήματα: ΤΕΑΠΗ Αθηνών, ΤΕΠΑΕ Αριστοτελείου και ΠΤΝ Ιωαννίνων. Επιλέχτηκε όσα μαθήματα αφορούν την εφαρμογή πολυμέσων ή του διαδικτύου στην εκπαίδευση να ενταχθούν στην κατηγορία αυτή, αφού κατ' ουσία οι μελλοντικοί νηπιαγωγοί διδάσκονται πώς να δημιουργήσουν εύκολα με τα κατάλληλα εργαλεία-περιβάλλοντα ή να αξιοποιήσουν έτοιμο ψηφιακό υλικό μέσω αυτών των μαθημάτων. Άλλωστε, δεν έχουν το γνωστικό υπόβαθρο στον τομέα της υπολογιστικής τεχνολογίας και της πληροφορικής, για να ασχοληθούν βαθύτερα με την ανάπτυξη πολυμεσικών και διαδικτυακών εφαρμογών. Τέλος, με εκπαιδευτικό λογισμικό ασχολούνται οι φοιτητές σε 4 μαθήματα, προσφερόμενα από 4 τμήματα. Πρέπει να σημειωθεί ότι υπάρχουν και ορισμένα μαθήματα που αφορούν κυρίως σε διδακτικές προσεγγίσεις, όπως για παράδειγμα το μάθημα «Διδακτική της Πληροφορικής» που προσφέρεται από το ΤΕΕΑΠΗ Πατρών. Όμως αυτά είναι μαθήματα επιλογής που λόγω του σχεδιασμού των προγραμμάτων σπουδών δεν τα επιλέγουν πάντα αρκετοί φοιτητές (εκτός ορισμένων εξαιρέσεων).

Πίνακας 2: Μαθήματα Πληροφορική –ΤΠΕ στα ΜΠΣ τμημάτων Προσχολικής Αγωγής

Τμήμα Νηπιαγωγών	Σύνολο πρακτικών μαθημάτων	Σύνολο θεωρητικών μαθημάτων
Τ. Ε. Α. Π. Η. - Αθήνας	8	10
Τ. Ε. Π. Α. Ε. Σ. - Αιγαίου	6	5
Τ. Ε. Ε. Π. Η. - Δημοκρίτειο.	1	-
Π. Τ. Π. Ε. - Θεσσαλίας	2	-
Π. Τ. Ν. - Ιωαννίνων	-	-
Τ. Ε. Π. Α. Ε - Αριστοτέλειο	-	-
Τ. Ε. Ε. Α. Π. Η. - Πάτρας	3	-
Π. Τ. Π. Ε. Κρήτης (Ρέθυμνο)	1	-
Π.Τ.Ν. – Δυτικής Μακεδονίας	2	-

Παράλληλα, μελετήθηκε το πρόγραμμα σπουδών των μεταπτυχιακών προγραμμάτων των τμημάτων προσχολικής αγωγής. Στην περίπτωση των μαθημάτων που απαριθμούνται στον Πίνακα 2, έγινε η παραδοχή ότι μαθήματα που έχουν έμμεση σχέση με τις ΤΠΕ, όπως για παράδειγμα το «Φύλλο, θετικές επιστήμες και Νέες Τεχνολογίες» που προσφέρεται στο αντίστοιχο ΜΠΣ του ΤΕΠΑΕΣ, (Πανεπιστήμιο Αιγαίου), κατατάσσονται στα «Θεωρητικά μαθήματα». Η επιλογή αυτή γίνεται γιατί σε τέτοιου είδους μαθήματα παρέχονται μόνο ορισμένες πρακτικές γνώσεις, σχετικές με τις ΤΠΕ, ενώ το κύριο θεωρητικό αντικείμενο του μαθήματος είναι άλλο. Επιπλέον, δεν αναφέρεται ο αριθμός των ΜΠΣ, αφού ορισμένα από αυτά δεν προσφέρουν κανένα μάθημα τεχνολογικής κατεύθυνσης ή περιεχομένου, ενώ ορισμένα ΜΠΣ δεν υποδέχτηκαν φοιτητές τη χρονιά που εξετάστηκαν τα προγράμματα σπουδών τους. Συνεπώς ήταν πρακτικά δύσκολη η συλλογή δεδομένων. Επιπλέον, ορισμένα μαθήματα στα οποία γίνεται χρήση Η/Υ, όπως για παράδειγμα μαθήματα στατιστικής με χρήση του λογισμικού SPSS, δεν εντάχθηκαν στη λίστα των σχετικών με ΤΠΕ μαθημάτων, αφού στην περίπτωση αυτή ο υπολογιστής είναι εργαλείο διδασκαλίας των εν λόγω μαθημάτων και δεν έχει άμεση σχέση με εφαρμογή στην εκπαιδευτική πρακτική των νηπιαγωγών.

Προσπαθώντας να κατηγοριοποιήσει κανείς τα μαθήματα που περιλαμβάνονται στα ΜΠΣ, ανάλογα με το περιεχόμενο που πραγματεύονται, παρατηρεί ότι λείπουν πλήρως τα μαθήματα που αφορούν βασικές γνώσεις Η/Υ και Πληροφορικής γενικότερα. Επιπλέον, η συντριπτική πλειοψηφία αυτών αφορούν εκπαιδευτικές χρήσεις των ΤΠΕ και εκπαιδευτικά λογισμικά (αξιολόγηση κατά κύριο λόγο, αλλά και σχεδιασμό – ανάπτυξη).

4. Συζήτηση

Μελετώντας τα στοιχεία που παρατίθενται στους Πίνακες 1 και 2, είναι εμφανές ότι

προσφέρεται πληθώρα μαθημάτων σχετικών με τις ΤΠΕ και την εκπαιδευτική διαδικασία. Στα προπτυχιακά ΠΣ, τα μαθήματα αυτά απευθύνονται σε μελλοντικούς νηπιαγωγούς και χωρίζονται σε τέσσερις γενικές κατηγορίες. Η πρώτη αφορά σε γενικές γνώσεις Πληροφορικής και χρήσης υπολογιστικών συστημάτων.

Εξετάζοντας τον αριθμό των μαθημάτων που προσφέρονται από τα τμήματα προσχολικής αγωγής, παρατηρείται ότι ο μέσος αριθμός μαθημάτων είναι 4. Βέβαια σε ένα βαθμό αυτό οφείλεται στον αριθμό των διαθέσιμων μελών ΔΕΠ. Άλλωστε, στην περίπτωση του Πανεπιστημίου Πατρών που προσφέρονται 8 μαθήματα, υπάρχουν 2 μέλη ΔΕΠ. Εξετάζοντας το πλήθος υποχρεωτικών μαθημάτων και μαθημάτων επιλογής, είναι εμφανές ότι σε όλα τα τμήματα είναι υποχρεωτική η παρακολούθηση μαθημάτων που παρέχουν ένα βασικό κορμό γνώσεων, σχετικών με τις ΤΠΕ και την εκπαίδευση. Ο κορμός αυτός περιλαμβάνει βασικές γνώσεις Η/Υ και εξέταση του πεδίου των «Εφαρμογών των ΤΠΕ και της Πληροφορικής στην Εκπαίδευση». Επιπλέον, 4 μαθήματα εξετάζουν πτυχές ανάπτυξης ή/και αξιολόγησης εκπαιδευτικού λογισμικού, ενώ 5 την ανάπτυξη ψηφιακού περιεχομένου. Αυτά είναι κυρίως μαθήματα επιλογής και δεν έχουν όλοι οι φοιτητές την ευκαιρία να τα διδαχθούν. Αναλογιζόμενοι την εξέλιξη του διαδικτύου και των υπηρεσιών του, αλλά και της γενικότερης φιλοσοφίας χρήσης των υπολογιστικών συστημάτων (ελεύθερο λογισμικό, ανοιχτού κώδικα, ελεύθερος διαμοιρασμός και διανομή υλικού), φαίνεται ότι στο άμεσο μέλλον τα μαθήματα αυτών των κατηγοριών αποκτούν μεγαλύτερη σημασία. Άλλωστε είναι σημαντικό να γνωρίζει ο εκπαιδευτικός πώς να επιλέγει λογισμικό που ταιριάζει στις απαιτήσεις και τις ανάγκες του, μέσα από την πληθώρα λογισμικών που μπορεί να αποκτήσει σήμερα. Εξίσου σημαντικό είναι βέβαια να αποκτήσει και τις δεξιότητες που είναι απαραίτητες για τη σωστή αξιοποίησή του.

Εξετάζοντας τα μαθήματα που περιλαμβάνονται στα ΜΠΣ, παρατηρεί κανείς ότι είναι περισσότερο στοχευμένα στο πλαίσιο του μεταπτυχιακού προγράμματος, στο οποίο εντάσσονται. Αυτό φυσικά είναι αναμενόμενο, μιας και οι σπουδές σε μεταπτυχιακό επίπεδο στοχεύουν στην εξειδίκευση, σε αντίθεση με τις προπτυχιακές σπουδές που στοχεύουν στην παροχή ενός βασικού κορμού γνώσεων. Επιπλέον, τα ΜΠΣ απευθύνονται σε μεικτούς φοιτητικούς πληθυσμούς, περιλαμβάνοντας εκπαιδευτικούς από την Πρωτοβάθμια, αλλά και τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Άμεση συνέπεια είναι το περιεχόμενο των αντίστοιχων τεχνολογικών μαθημάτων να είναι συνήθως πιο γενικό. Παρόλα αυτά, στα περισσότερα ΜΠΣ των τμημάτων προσχολικής αγωγής, συμπεριλαμβάνονται μαθήματα τεχνολογικής κατεύθυνσης, δίνοντας μια νότα της ψηφιακής εποχής στα προγράμματα σπουδών. Λαμβάνοντας υπόψη τις σύγχρονες τάσεις και την πολιτική βούληση για το μέλλον του ελληνικού σχολείου, είναι σημαντική η παρουσία των μαθημάτων αυτών στα ΜΠΣ.

Τέλος, εξετάζοντας το περιεχόμενο των μαθημάτων όπως αυτό περιγράφεται στους οδηγούς σπουδών των τμημάτων, τόσο στο προπτυχιακό όσο και στο μεταπτυχιακό επίπεδο, παρατηρούνται αρκετές ομοιότητες. Ανατρέχοντας σε αντίστοιχες ερευνητικές προσπάθειες στο πρόσφατο παρελθόν (Φαχαντίδης, 2003; Βαλσαμίσου κ.α., 2008), θα παρατηρήσει κανείς ότι οι αλλαγές στο πλήθος και το περιεχόμενο

των τεχνολογικών μαθημάτων είναι παρόμοιες σε όλα τα τμήματα προσχολικής αγωγής. Φαίνεται να ενισχύονται τα μαθήματα που σχετίζονται με την εκπαιδευτική αξιοποίηση των ΤΠΕ, έναντι των μαθημάτων που αφορούν την Πληροφορική ως γνωστικό πεδίο. Αυτό φυσικά είναι αναμενόμενο και συμβαδίζει με τη γενικότερη τάση στο χώρο της Πληροφορικής, όπου παρατηρείται, για παράδειγμα, μια μετάβαση από την ανάπτυξη εφαρμογών και περιβαλλόντων προς την αξιοποίηση υπηρεσιών. Άλλωστε η έλευση των Web 2.0 τεχνολογιών και η συνεχής εξέλιξη των υπολογιστών και των λογισμικών, κάνει απαραίτητη τη συνεχή, προσαρμογή του αντίστοιχου περιεχομένου σπουδών.

Βιβλιογραφία

- Adelsberger, H., Collis, B., & Pawlowski, J. (2002). *Handbook on information technologies for education and training*. Berlin: Springer-Verlag.
- BECTA (2003). *Primary Schools - ICT and Standards An analysis of national data from Ofsted and QCA by Becta*. Ανακτήθηκε 2/1/2011, από τη διεύθυνση <http://www.becta.org.uk/research/reports/ictresources.cfm>
- Beynon, J. (1991) Just a few machines bleeping away in the corner: a review of naturalistic studies of computers in education in the UK. In R. L. Blomeyer and C. D. Martin, (eds) *Case Studies in Computer Aided Learning*, London: Falmer Press.
- Brand, G. (1998). What research says: Training teachers for using technology. *Journal of Staff Development*, 19(1), 10-13.
- Collis, B. (1996). The Internet as an educational innovation: Lessons from experience with computer implementation. *Educational Technology*, 36(6), 21-30.
- Davenport, N.A. (1995). Let the User Beware. In J. Price, K. Rosa, S. McNeil, & D. A. Willis, (Eds.). *Technology and Teacher Education Annual 1995: Proceedings of SITE 95-Sixth Annual Conference of the Society for Technology and Teacher Education*, 233-236, Charlottesville, VA: AACE.
- DEST (2001). *Making better connections: Models of teacher professional development for the integration of information and communication technology into classroom practice*. Canberra: Department of Education Science and Training
- Khan, A. W. (2008). *ICT competency standards for teachers*. Paris: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
- Kallós, D. (2003). Teachers and Teacher Education in Sweden: Recent developments. *International Meeting "La formazione iniziale degli insegnanti in Europa. Percorsi attuali e future"*, Centro Interdipartimentale di Ricerche Educative, Università di Bologna, 24 January, 2003.
- ISTE (2000). *National Educational Technology Standards for Teachers*. International Society for Technology in Education Ανακτήθηκε 12/1/2011, από τη διεύθυνση <http://cnets.iste.org/intro.html>

- Watson, G., Jamieson-Proctor, R. Finger, G. & Lang, W. (2004). Auditing the ICT experiences of teacher education undergraduates. *Australian Educational Computing*, 19 (1). pp. 3-10
- Yildirim, S., Kynigos, C., Potolea, D., Dumont, B., & Aufenanger, S. (2003). *Teacher training and the role of teachers in the communication society. Learning and teaching in the communication society.* (pp. 209-316). Strasbourg: Council of Europe Publishing.
- Βαλσαμίδου, Α., Μαρσέλου Β., Μπούκουρα, Κ. & Πλιάσα, Σ. (2008). Μαθήματα νέων τεχνολογιών σε προγράμματα μεταπτυχιακών σπουδών των ελληνικών Παιδαγωγικών Τμημάτων. Στο 1^ο Πανελλήνιο Εκπαιδευτικό Συνέδριο Ημαθίας "Ψηφιακό υλικό για την υποστήριξη του παιδαγωγικού έργου των εκπαιδευτικών", Βέροια-Νάουσα, Μάιος 2008.
- ΕΠΠΣΠ (1997). *Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών*. Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.
- ΔΕΠΠΣ (2003). *Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών*. Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.
- Ζαράνης Ν. & Οικονομίδης Β., (2005). Οι απόψεις των Νηπιαγωγών για τη χρήση του υπολογιστή στο Νηπιαγωγείο. 3ο Συνέδριο για την Αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδακτική πράξη, Σύρος, Μάιος 2005
- Ζωγόπουλος, Σ. (2001) *Νέες Τεχνολογίες και Μέσα Επικοινωνίας στην Εκπαιδευτική Διαδικασία*. Κλειδάριθμος.
- Μπράτσης, Θ. (2010). Οι Τεχνολογίες της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών στην Πρωτοβάθμια εκπαίδευση: Διείσδυση, αποδοχή και προβληματισμοί. 5ο Συνέδριο Διδακτικής της Πληροφορικής, Απρίλιος 2010, Αθήνα
- ΠΚτΠ (2006). *Μελέτη επισκόπησης της Πληροφορικής 2006*. Μελέτη του Παρατηρητήριου για την Κοινωνία της Πληροφορίας για λογαριασμό της Ένωσης Πληροφορικών Ελλάδας.
- Ράπτης, Α. & Ράπτη, Α. (2004). *Μάθηση και διδασκαλία στην εποχή της πληροφορίας, Ολική Προσέγγιση*. Αθήνα
- Φαχαντίδης, Ν. (2003). Η διδασκαλία των Νέων Τεχνολογιών στα Παιδαγωγικά Τμήματα Νηπιαγωγών. 4ο Πανελλήνιο συνέδριο με θέμα: «Η Διαθεματική Προσέγγιση της Μάθησης και της Διδασκαλίας στην Προσχολική και Πρώτη Σχολική Ηλικία». Θεσσαλονίκη, Α.Π.Θ., Τ.Ε.Π.Α.Ε. και Ο.Μ.Ε.Π.